

Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»

Факультет інформаційних технологій та економіки

Кафедра комп'ютерних систем і технологій

Схвалено та затверджено на засіданні
науково-методичної ради факультету
протокол №1 від 30.09.2021

ЗАТВЕРДЖУЮ:
декан факультету
інформаційних технологій та економіки

Олена Іштерна

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Математичні методи дослідження операцій

обов'язкова навчальна дисципліна

Освітньо-професійна програма «Комп'ютерні науки»

Спеціальність 122 «Комп'ютерні науки»

Галузь знань 12 «Інформаційні технології»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень

Факультет інформаційних технологій та економіки

Мова навчання українська

Розробник: .В.Г.Вершигора, кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри комп'ютерних систем і технологій

Профайл викладача (-ів) <https://www.bukuniver.site/university/faculties-and-departments/ite-faculty/department-of-computer-systems-and-technologies>
(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача (-ів))

Контактний тел. +380 95 888 45 09

E-mail: Vershyhora17@gmail.com

Консультації **четвер з 10.00 до 16.00.**

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Навчальна дисципліна «Математичні методи дослідження операцій» формує у студентів, як майбутніх спеціалістів, практичні навички формалізації завдань управлінського характеру та їх оптимізації з використанням математичного апарату.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою дисципліни є забезпечення базової професійної підготовки з питань використання сучасних математичних методів та програмних засобів розв'язання задач дослідження операцій, а також оволодіння практичними вміннями та набуття навичок у застосуванні математичних методів дослідження операцій для вирішення практичних завдань певних галузей науки і техніки, формування у майбутніх спеціалістів здатності моделювати економічні моделі та знаходити їх оптимальні розв'язки, використовуючи при цьому теоретичні знання та математичний апарат.

3. Пререквізити

Пререквізитами для вивчення дисципліни є добрі теоретичні знання та практичні навички з таких дисциплін як: «Вища математика», «Дискретна математика», «Програмування», «Алгоритмізація та програмування», «Чисельні методи».

4. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання):

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- сутність математичного моделювання та його етапи;
- основні методи побудови лінійних моделей для економічних задач;;
- основні графічні методи реалізації економіко-математичних моделей;
- основні алгоритми реалізації економіко-математичних моделей за допомогою обчислювальної техніки;

вміти:

- використовувати математичний апарат для побудови математичних моделей економічних задач;
- розв'язувати, аналізувати математичні моделі;
- робити прогноз, приймати рішення.

Під час вивчення дисципліни, відповідно до освітньо-професійної програми, формуються наступні компетентності та програмні результати навчання;

Інтегральна компетентність.

Здатність комплексно розв'язувати складні задачі та практичні проблеми у професійній сфері і в процесі навчання, а також в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів математичної оптимізації.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2. Здатність працювати в команді та особисто. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на відповідних рівнях

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та узагальнення інформації з різних джерел

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК11. Вибирати, проектувати, розгортати, інтегрувати, управляти, адмініструвати та супроводжувати застосування комунікаційних мереж, сервісів та інфраструктури організації

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	ла	ін	с.р		л	п	ла	ін	с.р	
о	б	д	.			о	б	д	.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми практичних занять	Змістовий модуль 1												
Тема 1. Приклади економічних задач, що розв'язуються методами дослідження операцій Економіко-математична побудова задач математичного програмування	7		2			5							
Тема2. . Геометричний метод розв'язування задач лінійного програмування на площині.	12		2			10							
Тема 3 Симплексний метод розв'язування задач лінійного програмування	12		2			10							
Тема 4. Основна двоїста задача, як пара взаємно – спряжених задач лінійного програмування. Основні теореми двоїстості	12		2			10							
Тема5..Побудова двоїстих та їх економічна інтерпретація .	15		2			13							
Модульна контрольна робота №1	2		2										
Разом за ЗМ1	60		12			48							
Теми практичних занять													
Тема 6 .Транспортна задача.Методи побудови оптимального плану.	17		2			15							
Тема 7. Види транспортних задач. Умови оптимальності опорного плану. Зміна опорного плану.	17		2			15							
Тема 8.Метод потенціалів	12		2			10							
Тема 9. Т-задача за критерієм часу.	12		2			10							
Модульна контрольна робота №2	2		2										
Разом за ЗМ2	60		10			50							
Усього годин	120		22			98							

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Економіко-математична побудова задач математичного програмування	5

2.	Геометричний метод розв'язування задач лінійного програмування на площині.	10
3.	Симплексний метод розв'язування задач лінійного програмування	10
4.	. Основна двоїста задача, як пара взаємно –спряжених задач лінійного програмування. Основні теореми двоїстості	10
5.	Побудова двоїстих та їх економічна інтерпретація .	13
6.	Транспортна задача.Методи побудови оптимального плану.	15
7.	Умови оптимальності опорного плану. Зміна опорного плану.	15
8.	.Метод потенціалів	10
9.	. Т-задача за критерієм часу.	10
	Разом	98

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю. Формами поточного контролю є: усне, письмове опитування, тестування, розв'язування ситуаційних задач, практичні роботи, контрольні роботи.
Форма підсумкового контролю: екзамен.

Засоби оцінювання. Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- контрольні роботи;
- тести;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	відмінно
82-89	B	добре	добре
74-81	C		
64-73	D	задовільно	задовільно
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	незадовільно
1-34	F		

Розподіл балів з навчальної дисципліни які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					100		
T1	T2	T3	T4	T5	МКР1	T8	T9	T10	T11	МКР2		
8	8	8	8	8	10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T5 ....T12 – теми змістових модулів.

7.. Рекомендована література

Основні

1. Бескровний О. І., Павленко В. І., Тимошенко А. Г. Дослідження операцій і методи прийняття технічних рішень. Київ : Університет «Україна», 2019. 420 с.
2. Боровик О. В. Дослідження операцій в економіці: навч. посіб. для ВНЗ (рек. МОН України). Київ : ЦУЛ, 2007. 424 с.
3. Галаєва Л.В., Рогоза Ш.А., Шульга Н.Г. Дослідження операцій : посібник [для студентів економ. спеціальностей вищих навчальних закладів]. Київ : ЦП «Компринт», 2015. 231 с.
4. Глушик М. М., Телесницька Н. М. Дослідження операцій: навч. посіб. Львів: «Новий Світ2000», 2009. 367 с.
5. Калініченко А. В., Костоглод К. Д., Протас Н. М. Дослідження операцій: Лекції для студентів економ. спеціальностей вищих аграрних закладів освіти (Частина 1). Полтава: РВВ ПДАА, 2007. 77 с.
6. Калініченко А. В., Костоглод К. Д., Шмиголь Ю. В. Дослідження операцій: Лекції для студентів економ. спеціальностей вищих аграрних закладів освіти (Частина 2). Полтава: РВВ ПДАА, 2007. 77 с.
7. Карагодова О. О., Кігель В. Р., Рожок В. Д. Дослідження операцій: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 256 с.
8. Катренко А. В. Дослідження операцій : підручник . 3–ге вид., випр. та доп . Львів : «Магнолія-2006», 2009 . – 349 с.
9. Кутковецький В. Я. Дослідження операцій: навч. посіб. Київ : Вид-во ТОВ «Видавничий дім «Професіонал», 2004. 350 с.
10. Охріменко М. Г., Дзюбан І. Ю. Дослідження операцій: навч. посіб. для вузів. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.

Допоміжні

1. Булига К. Б., Міхайленко В.М. Комп'ютерний практикум із застосуванням математичних методів в економіці. Київ : Європейський університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2000. 67 с.
2. Вентцель Е. С. Исследование операций: Задачи, принципы, методология. М.: Наука, 1988. 208 с.
3. Дослідження операцій в економіці / І. К. Федоренко та ін.; за ред. І. К. Федоренко. Київ : Знання, 2007. 558 с.
4. Исследование операций в экономике. /Под ред. Кремера Н.Ш. Москва: Изд-во ЮНИТИ, 1999. 408 с.
5. Зайченко Ю. П. Дослідження операцій: підручник. – 7-ме вид., перероб. та доп. Київ : Слово, 2006. 816 с.
6. Конюховский П. Математические методы исследования операций в экономике. СанктПетербург: Питер, 2000. 208 с.
7. Мазаракі А.А., Толбатов Ю.А. Математичне програмування в Excel. Київ : Четверта хвиля, 1998. – 208 с.
8. Машина Н. І. Математичні методи в економіці: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 148 с.
9. Полунин И. Ф. Курс математического программирования. М.: Высш. школа, 2008. 464 с.
10. Ржевський С.В. Елементи теорії дослідження операцій: навч. посіб. для студентів економ. спеціальностей. Київ : Європейський університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 1999. 120 с.
11. Сибаль Я. І., Кадюк З. С., Іваницький І. Є. Економіко-математичне моделювання в АПК: навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2013. 277 с.

12. Таха Хэмди. Введение в исследование операций, 6-е издание. М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. 912 с.
13. Ульянченко О. В. Дослідження операцій в економіці: підручник для студентів вузів. Харків: Гриф, 2002. 580 с.
14. Чемерис А., Юринець Р., Мицишин О. Методи оптимізації в економіці: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 152 с.
15. Шелобаев С. И. Математические методы и модели. М.: ЮНИТИ, 2000. 368 с.

Інформаційні ресурси

1. ExcelTABLE работа с таблицами. URL: <https://exceltable.com/>
2. Math-сервис: веб-сайт. URL: <http://www.math-pr.com/index.html>.
3. Практичні роботи по Microsoft Excel. URL: <http://pr-excel.uchinfo.com.ua>
4. Сайт Державної служби статистики України. Офіційний сайт: www.ukrstat.gov.ua
5. Сайт ПДАА; сайти комп'ютерних журналів тощо.
6. Центр довідки та навчання Office. URL: <https://support.microsoft.com/uk-ua/office>